

GRUMME GEDDER OG SMUKKE ABORRER

ROVFISKENE TILBAGE TIL BRAKVANDET

EN FAGLIG ANBEFALING

INDHOLD

4

ET FISKELIV PÅ KANTEN AF DET MULIGE

6

FREMTIDENS MULIGHEDER

8

GLIMT FRA BRAKVANDS- GEDDERNES STORHED OG FALD

10

DE SALT-STÆRKE GEDDER OG ABORRER I ØSTERSØEN

14

ÅRSAGER TIL ROVFISKENES TILBAGEGANG

16

MÅL OG HANDLINGSPLAN

20

EN VIGTIG ROVFISKE-REGION I EUROPA

FAGLIG ANBEFALING udarbejdet af Faxe Kommune, Guldborgsund Kommune, Køge Kommune, Næstved Kommune, Stevns Kommune, Vordingborg Kommune, DTU Aqua, Naturstyrelsen, Danmarks Sportsfiskerforbund, Københavns Universitet, Fishing Zealand og Lystfisker Danmark, med bidrag fra lokale ressourcepersoner.

Projektleder: Lystfisker Danmark

KONTAKTPERSONER OG BIDRAG FRA:

Faxe Kommune: Mette Marie Birch, Anne Etzerodt

Guldborgsund Kommune: Michael Behrens

Køge Kommune: Anja Eberhardt

Næstved Kommune: Palle P. Myssen

Vordingborg Kommune: Jimmi Spur Olsen, Birgitte Apel Jacobsen

Stevns Kommune: Casper Pedersen

DTU Aqua: Søren Berg, Henrik Dalby Ravn

Naturstyrelsen-Storstrøm: Jørgen Sandby

Danmarks Sportsfiskerforbund: Kaare Manniche Ebert, Søren Astrup Jørgensen (opsætning)

Lokale ressourcepersoner: Peter Rasmussen, Rasmus Ingemann (Sydsjællands Brakvandsklub)

Fishing Zealand: Niels Lagergaard Pedersen

Københavns Universitet: Emil Flindt, Mikkel Skovrind

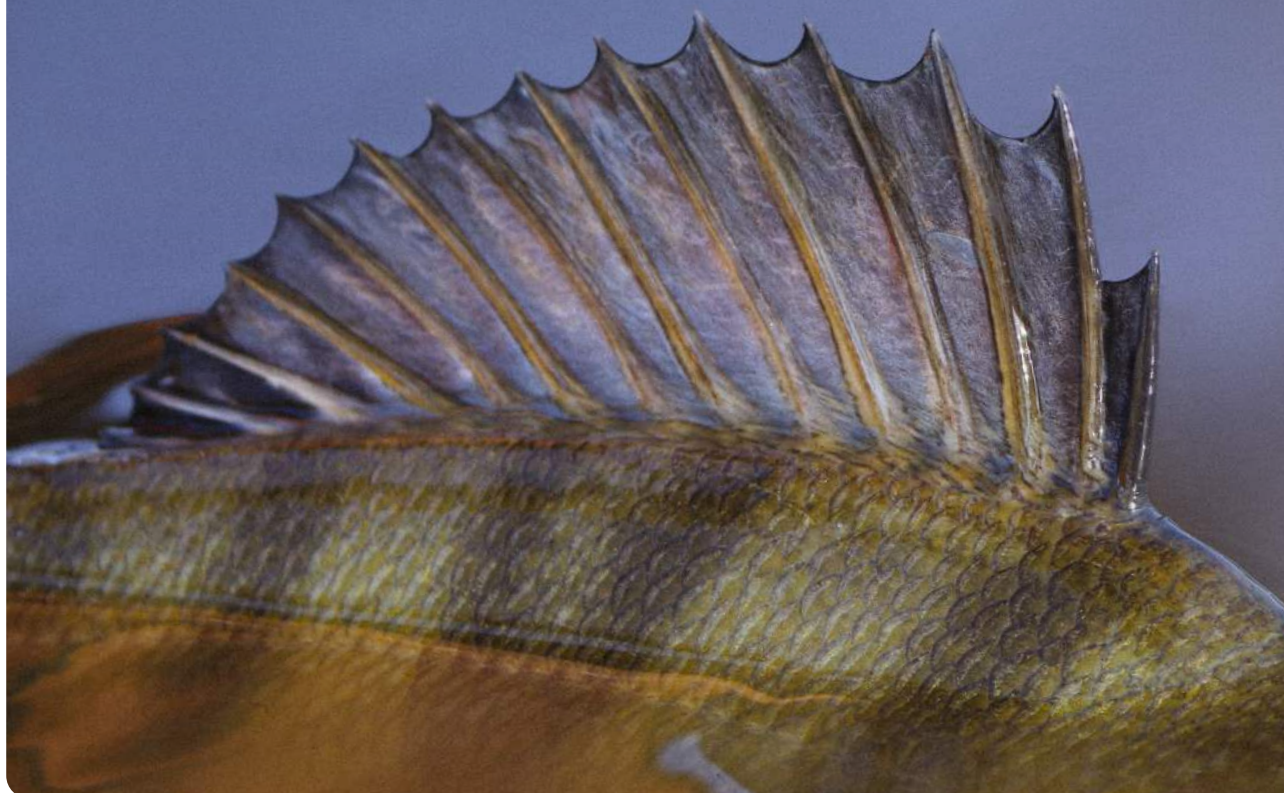
Lystfisker Danmark: Arne Kvist Rønne (projektleder)

I det store område omkring **Sydsjælland, Møn, Falster og Lolland** – med en mosaik af åbent hav, nor, fjorde, sunde, søer og vandløb – **finder vi de gedder og aborrer, som lever i det mest saltholdige vand i verden. De lever helt bogstaveligt på kanten af det mulige.**

Forskningen har lært os meget de sidste år, og vi skal nu se på området med helt nye øjne. **Fiskene i denne del af landet er så unikke, at de udgør deres egen del af Danmarks biodiversitet.**

Vi finder forskellige stammer af gedder og aborrer. Nogle gyder i ferskvand og har en adfærd som man kender fra laks og ørred. Fødes i en å, lever i brakvand og formerer sig i præcist det vandløb, hvor de selv blev klækket. Andre er så fint tilpasset brakvandet, at de kan leve hele livet uden at være i ferskvand.

Langt op i forrige århundrede var der imponerende fiskebestande i området, **og vi ved meget, men ikke alt om, hvad der skal til for at få disse fiskebestande tilbage.**

ET FISKELIV PÅ KANTEN AF DET MULIGE

INDLEDNING

Kigger man ud over Guldborg Sund eller Faxe Bugt ser man en vandoverflade som andre vandoverflader. Men vandnaturen omkring Sydsjælland, Møn, Falster, Lolland og andre øer er noget særligt. Under overfladen lever to store rovfisk, gedder og aborrer, som gennem tusinder af år er genetisk tilpasset til at kunne leve i den vandnatur som opstår i mødet mellem Kattegats salte vandmasser og Østersøens ferskere vand. Denne blanding af fersk- og saltvand kaldes brakvand, og er en udfordring for fisks salt- og vandbalance.

Dér lever rovfiskene et liv på kanten. Svømmer de for langt nordpå, hvor saltkoncentrationen er for høj, vil de dø. Så de holder sig syd for København. Men når storme fra nord og vest skubber saltholdigt vand ned gennem Øresund kommer fiskene i fare. De sydsjællandske gedder og aborrer har derfor gjort sig til verdensmestre i at håndtere salt. Her finder vi de gedder og aborrer i verden som lever i det mest saltholdige vand som gedder overhovedet kan leve i, og vi finder forskellige stammer af gedder og aborrer. Nogle gyder i ferskvandet, andre ude i åbne fjorde og nor. Forskerne har nu også været i stand til at fastslå, at de sydsjællandske aborrer ikke bare er en ferskvandsfisk sådan som andre aborrer er. De er fysiologisk og genetisk tilpasset til et højt saltindhold, en tilpasning artsfæller fra ferskvand ikke besidder.

Vandnaturen omkring Sydsjælland og øerne er varieret med en mosaik af åbent hav, nor, fjorde, sund, søer og vandløb. Dybe og lavvandede områder veksler mellem hinanden, og her er naturen så gavmild, at der kan leve meget store bestande af gedder og aborrer i brakvandet. Det viser de historiske data. Tonsvis af store rovfisk. Flotte gedder over en meter. Farverige aborrer på over to kg. Desværre er dette langt fra situationen i dag.

I sammenligningen med de historiske fangstdata blegner dagens situation. Bestanden af brakvandsgedder og -aborrer er meget lav. I visse områder er fiskene næsten fuldstændig

forsvundet og i andre er der ikke nok viden til at bedømme deres status. Derfor er der brug for en samlet indsats.

Hvorfor denne faglige anbefaling?

1) Den sydsjællandske vandnatur er af høj national og international interesse!

Anbefalingen er et opråb til alle om at bemærke den fascinerende historie om rovfiskene i det sydsjællandske og det store potentiale de udgør.

2) Unikke bestande af ferskvandsgydende brakvandsgedder er akut truet af udryddelse!

Det gælder for både bestandene i Askeby Landkanal, Fladså og Tubæk, hvor der i disse systemer kun findes få voksne individer tilbage.

3) Unikke gedder tilpasset til livet i brakvand er truet af udryddelse!

Det gælder for bestanden i Stege Nor, hvis æg ikke kan klække i ferskvand. Gedden i Stege Nor kan på baggrund af denne særlige tilpasning karakteriseres som en særlig økotype af gedde.

4) Brakvandsaborrerne udgør en unik del af biodiversiteten i Danmark!

Bestandene af brakvandsaborrer er så tilpassede til livet i brakvand, at de også må betragtes som et unikt stykke biodiversitet i Danmark. De vender tilbage til samme vandløb for at gyde – sådan som det kendes fra laks og ørred.

5) Det er muligt at genskabe de store fiskebestande!

Vi ved, at der har været store fiskebestande i området, og vi ved, at man kan lave en indsats som forbedrer situationen. Dette er ikke et fatamorgana. Derfor opstiller vi en positiv vision og beskriver de konkrete

indsatser som er nødvendige for at forbedre situationen i de sydsjællandske vande.

6) Der er brug for en samlet indsats!

Kommunerne er i gang. Men der er brug for en samlet køreplan på tværs af kommunerne, og der bør udarbejdes en national strategi for forvaltningen af disse unikke rovfisk.

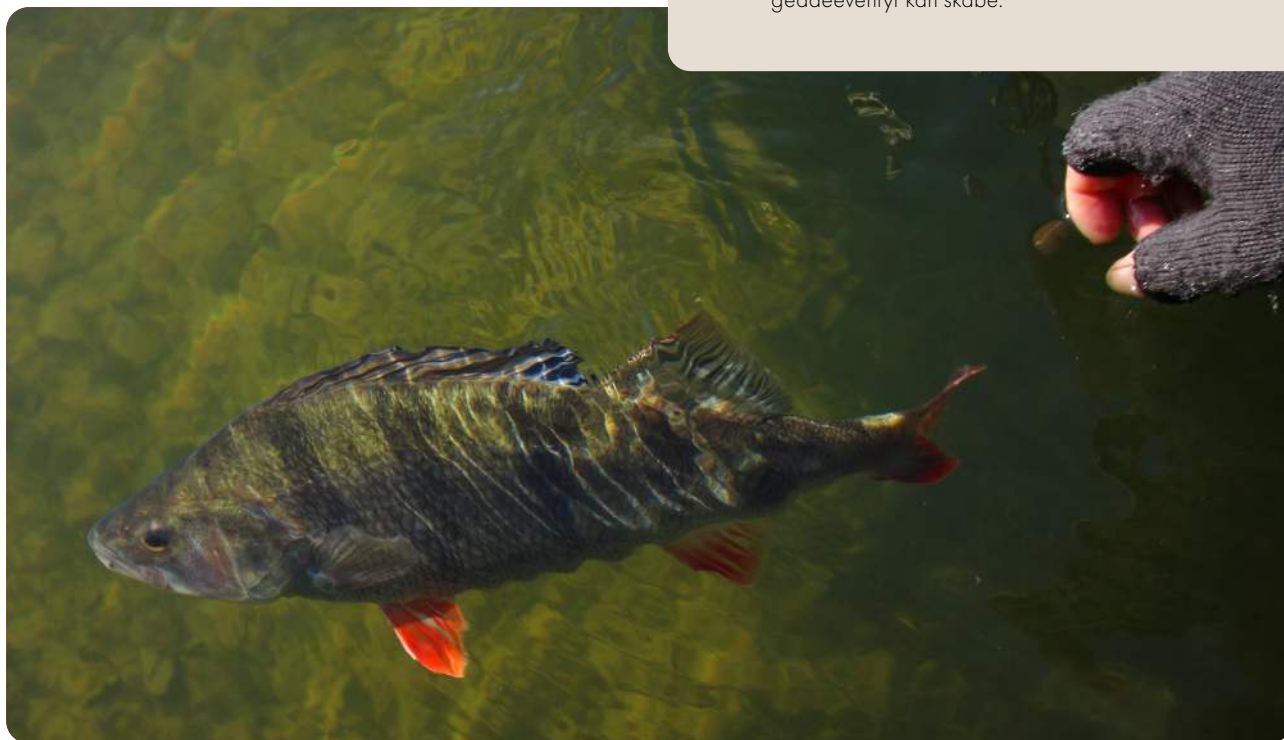
Hvem er afsenderen og hvem er modtageren

Den faglige anbefaling er udarbejdet af en bred gruppe af interessenter, myndigheder og faglige organisationer – Faxe kommune, Guldborgsund kommune, Køge Kommune, Næstved kommune, Stevns Kommune, Vordingborg kommune, Naturstyrelsen-Storstrøm, DTU Aqua, Københavns Universitet, Danmarks Sportsfiskerforbund, lokale ressourcpersoner, Fishing Zealand og Lystfisker Danmark.

Der er tale om en faglig anbefaling som i årene fremover kan bruges af statslige myndigheder og i kommunerne som rettesnor for politiske og administrative beslutninger med relation til vandnatur, naturprojekter og ophjælpning af disse to fiskebestande i det sydsjællandske. Der lægges op til, at kommunerne udbygger det eksisterende samarbejde omkring 'Rovfiskene tilbage til brakvandet', så der sikres retning og fremdrift.

Men målgruppen er bredere end som så. Den faglige anbefaling har et sådant omfang, unikhed og potentiale – i forhold til naturgenopretning, lokale muligheder og grøn outdoor-turisme – at det samlede projekt bør ses i en national sammenhæng. Målgruppen omfatter derfor også nationale myndigheder, Folketinget, de 'grønne' fonde og alle med interesse for den danske vandnatur.

Det haster. Nogle af de unikke bestande af gedder og aborrer består i dag af ganske få individer. Forsvinder de med deres særlige tilpasninger, får vi dem ikke igen.

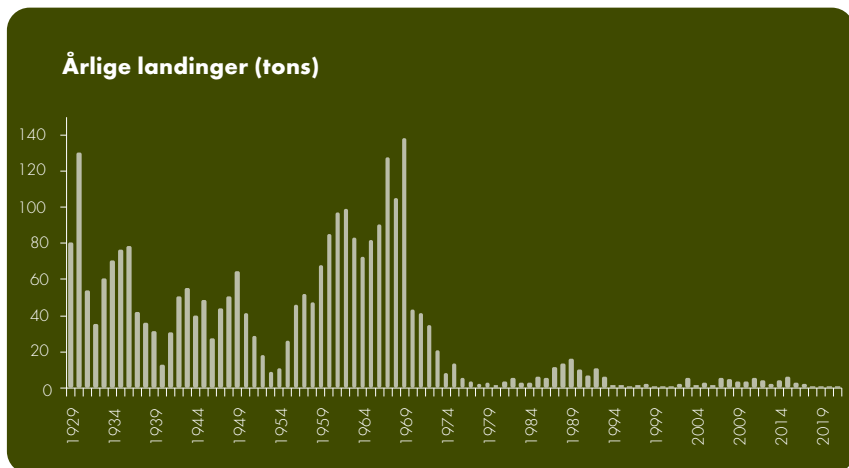
MÅSKE VI OM 20 ÅR KAN TALE OM DET SYDSJÆLLANDSKE ROVFISKE-EVENTYR?

Indtil for 35 år siden troede man, at den vilde atlantehavslaks var uddød i Danmark. Men det lykkedes at redde laksen i sidste øjeblik, og nu er der robuste bestande i flere vandløb. Vi er inspireret af det vestjyske lakse-eventyr, og der er fire lighedspunkter mellem de to cases:

- 1) Der var historisk viden i Vestjylland om, at bestandene i sin tid havde været store. Så projektet kunne ikke kaldes umuligt – det handlede jo 'bare' om at genskabe det som var gået tabt. Samme situation har vi her.
- 2) Lige som der var unikke stammer af laks i Jylland, er der unikke stammer af gedder i det sydøstlige Danmark. Der er altså tale om to situationer, der biologisk set har mange fælles træk.
- 3) Tæt samarbejde mellem myndigheder-forskning-frivillige var helt afgørende. Det samme grundlag har man omkring brakvandsfiskene.
- 4) I Vestjylland har man skabt lokalt stolthed og en ny mulighed for at profilere lystfiskeri – også i forhold til turisme. Det er de samme effekter som et sydsjællandsk geddeeventyr kan skabe.

FREMTIDENS MULIGHEDER

PERSPEKTIVET VED AT GENNEMFØRE PLANEN

De erhvervsmaessige landinger af gedder fra brakvand i Danmark 1929-2021. Søjlerner viser alle danske landinger fratrukket fangster i Ringkøbing Fjord, Nissum Fjord (hele perioden) og Limfjorden (efter 1977). Det er dermed primært landinger fra Østersøområdet der vises (data fra Fiskeriindberetninger (1929-1976) og Fiskeristyrelsen (1977-nu)).

En kæmpe bestand af brakvands- gedder – med brat nedgang for 50 år siden

Der blev i årene 1950-1969 i gennemsnit handlet 66,3 tons gedder per år, svarende til cirka 15.000 fangede gedder fra Østersøområdet. Om året! Det viser med al tydelighed hvor stor bestandene har været.

For 50 år siden gik bestandene af brakvandsgedder markant tilbage og er siden forblevet på et lavere niveau – trods mindre opblomstringer undervejs. Den præcise årsag til tilbagegangen kender vi ikke. Men når store mængder havvand af og til strømmer ind i Østersøen fra Kattegat, kan gedderne dø i massevis, fordi vandet bliver for salt. Lokalt kaldes dette, at gedderne bliver 'saltslåede'. Det sker med mellemrum i forbindelse med særlige vejrforhold. Indtil 1969 kom bestandene sig forholdsvis hurtigt igen efter disse hændelser, men efter en indstrømning af saltvand i vinteren 1969-70, skete der noget nyt. Siden er antallet af brakvandsgedder nemlig forblevet på det meget lavere niveau. Det er derfor sandsynligt, at der foruden saltvandsindstrømning også er andre faktorer, der påvirker bestandene negativt. Disse andre faktorer er eutrofiering (næringsstofproblematik),

manglende gyde- og opvækstområder, prædation og fiskeriforvaltning. I mange andre dele af Østersøområdet har man på samme måde registreret fald i bestandsstørrelse hos gedder gennem de seneste 50-60 år.

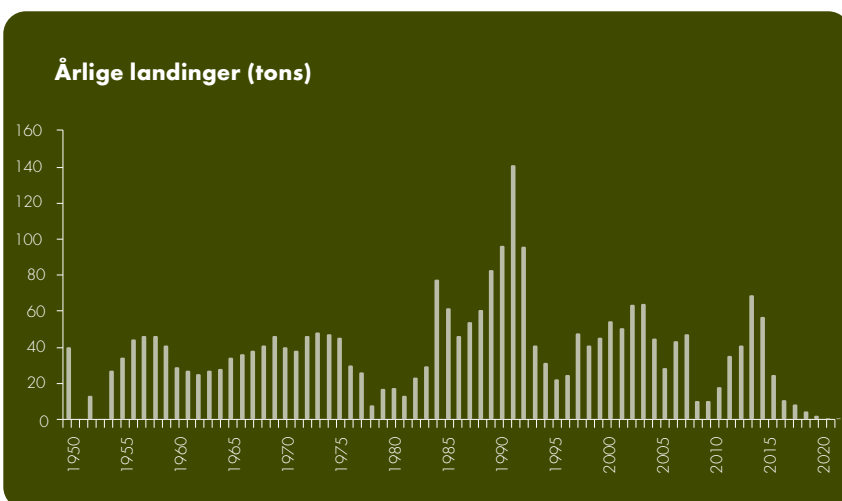
Brakvandsaborre – mere stabile, men med store lokale udsving

De erhvervsmaessige landinger af aborrer har siden 1950 som oftest ligget omkring 35-40 tons/år, med store svingninger fra år til år. Det svarer til op mod 100.000 aborrer. Om året! I de seneste 5 år har

landingerne været historisk små.

De faktorer, der har påvirket brakvandsgedderne negativt, har tilsyneladende ikke haft den samme effekt på brakvandsaborrerne. For eksempel synes brakvandsaborrer at være betydeligt mindre udsatte for 'saltslåning' sammenlignet med brakvandsgedder, og gydning og rekruttering er mere stabil hos brakvandsaborrer. I andre dele af Østersøen er antallet af aborrer (baseret på kommercielle landinger) tilsvarende mere stabile end bestandene af gedder. Dog er der generelt udført langt færre undersøgelser af aborrer sammenlignet med gedder og vores viden om dem er tilsvarende dårligere. De sidste 5-6 års meget beskedne landinger af brakvandsaborrer, skyldes sandsynligvis nedgang i bestanden, da lystfiskeriet også har konstateret nedgang i fiskeriet.

Selvom de generelle landingstal indtil for få år siden har været nogenlunde stabile, er der dog store udsving i lokale landingstal. Med den viden, at bestandene i høj grad er lokale enheder, kunne det tyde på lokale nedfiskninger af bestande og at det tager lang tid at genoprette bestande. For eksempel har det taget ca. 15 år for bestanden i Tryggevejle Å at genetablere sig efter den stort set forsvandt i midten af 00'erne.

Årlige landinger af aborrer i den danske del af Østersøen 1950-2021.

Udbytte af at gennemføre planen

Denne plan beskriver en omfattende indsats som vil kræve samarbejde, beslutsomhed og økonomiske ressourcer at gennemføre. Hvorfor egentlig gøre det; hvad bliver udbyttet?

En rigere (vand)natur i Danmark

Etablering af naturlig hydrologi med temporære våde enge, vinter-oversvømmelser, genslyngning af vandløb og lavvandede søer vil skabe gydeområder for gedder og abborer. Det giver også nye levesteder for arter tilpasset disse våde miljøer. Især fuglelivet tilgodeses. Det gælder for vibe, rødben, klyde, svømmeænder og gæs. De nye vådområder vil også give øget biodiversitet for insekter tilknyttet som f.eks. guldsmede og vandbiller. Temporære våde enge med naturlig hydrologi er sjældne naturtyper. Regionen rummer en væsentlig del af Danmarks bestand af strandenge og naturtypen rummer en lang række truede og karakteristiske planter. En forøgelse af arealet af disse naturtyper vil også kunne bidrage til at modvirke permanente havvandsstigninger med efterfølgende permanent tab af f.eks. strandenge.

Reduceret udledning af næringsstoffer og CO2

Etablering af naturlig hydrologi vil have positive miljøeffekter. Tilbageholdelse af

næringsstoffer til havmiljøet er ekstremt vigtigt, og det samme er vådområdets evne til at reducere carbonudslip. Vådgørelse af humus-jorde er det mest effektive redskab til at nedbringe DK's CO₂-udslip og derfor er der potentiale for gode synergi-effekter mellem carbon-reduktion og forbedring af levesteder for brakvandets rovfisk.

Regionen får et naturmæssigt brand; rovfisk som signatur for området

Gedden ser voldsomt ud og få fisk har et ry som den – den er grum, mystisk og en 'badass', der spiser ællinger og andet som kommer forbi dens vej. På den baggrund er det oplagt at man i regionen udnytter denne fascination. Det kan ske ved at skabe et 'Geddens Hus' med den samlede historie om geddens liv.

Abborren er en flot fisk som umiddelbart kan beundres: bronzegrøn med sorte striber og rødorange finner! Den omtales også som den familievenlige fisk. Langs brakvandskysterne udgør abborerne et familie- og fangstvenligt fiskeri, også for de yngste. Det er godt for tilgangen til lokale fiskeforeninger, og det bidrager til at få børn og unge ud i naturen.

I takt med at bestandene øges og fiskeriet udvikles vil der ske produktudvikling og øget profilering. Helt parallelt med at man i Vestjyl-

land har lakseøl, land-art med laks, en whisky der hylder laksen og overnatningssteder som relaterer sig til laksefiskeriet, kan lokale aktører bidrage til at profilere området som et kerneområde for fiskeri efter Europas rovfisk.

Friluftsliv og lystfiskerturisme – gedde og abborer er meget attraktive for europæiske lystfiskere

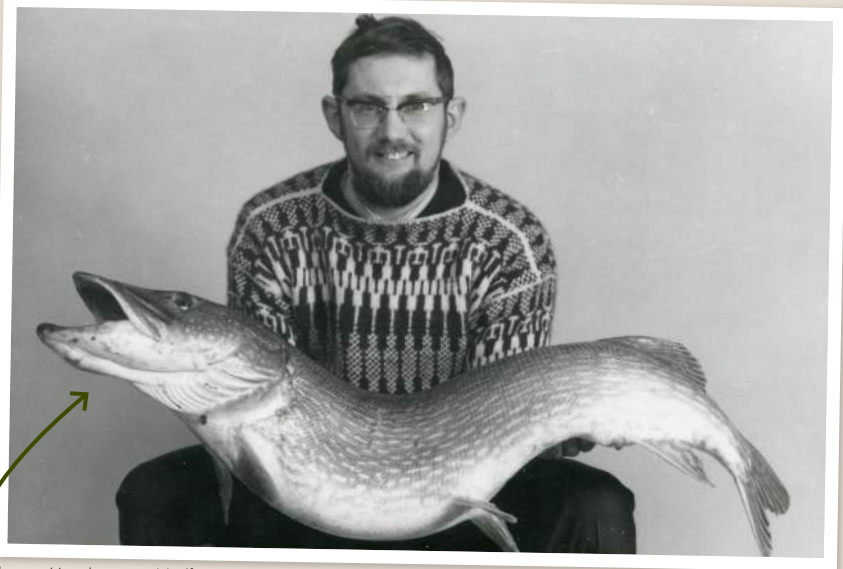
Lystfiskermæssigt kan situationen i regionen sammenlignes med Fyn før man fik Havørred Fyn tiltaget og Vestjylland før man fik laksen tilbage. Man vidste, at der historisk havde været store bestande og man vidste, at disse fiskearter er attraktive for danske og udenlandske lystfiskere. Det lokaløkonomiske potentiale var derfor også et argument for at gennemføre ændringer. Argumentet er som følger: Når der er etableret sunde fiskebestande og et regelsæt som muliggør en bæredygtig udnyttelse af ressource, så er det muligt at markedsføre et gedde-aborre fiskeri overfor danske og udenlandske lystfiskere. Danske lystfiskere har typisk et dagforbrug på 300 kr., mens det for tyske og andre udenlandske lystfiskere ligger i størrelsesordenen 900-1.300 kr. (baseret på erfaringer fra Havørred Fyn). Lystfiskerturismen vil blive placeret primært i perioden september-juni, dvs. uden for højsæsonen – og komme yderområder til gavn.

GLIMT FRA BRAKVANDS- GEDDERNES STORHED OG FALD

Den lokale lystfisker Peter Rasmussen har været i arkiverne og viser her nogle eksempler på fortidens fiskerigdom i området.

Det tidligste geddefiskeri ved kysterne foregik hovedsagelig med store ruser, senere med landdragningsvod. Det var først i slutningen af 1920'erne, da man begyndte med større bundgarn, at man fik de helt store fangster.

Gedderne blev indhandlet til lokale fiskehandlere, og solgt videre med eksport for øje. De tyske jøder var store geddespisere, og fisken blev solgt til ret gode priser, men det marked forsvandt efter Hitlers magtovertagelse i 1933 og nye blev opsøgt. Her var det især Frankrig, Schweiz, Spanien og Italien, der blev aftagere. Priserne lå mellem 4½ og 6 kroner kiloet op gennem 1960'erne – den samme pris som for ål.

Jørgen Henriksens gedde (fotos af Jørn Toxværd, Præstø).

Andre fiskede gedderne med stang. En af de markante fangster var Jørgen Henriksens 17,5 kg's gedde fra marts 1965 fra

Præstø Fjord, som endte sine dage i Fiskehandler Ib Kreutz Niensens butiksvindue, hvor den lå som trækplaster i en uge.

I perioder med forhøjet vandstand ved Bredningen i Guldborgsund kunne vandet stå en halv meter over daglig vande, og da trak gedderne i Bredningen ind på de lave, nu oversvømmede, strandenge. Når vandet atter faldt mod normal vandstand, nåede en del af gedderne ikke med vandet ud igen, blev fanget på det lave vand, strandede og lå så der og opgav ævred. De lokale bønder tog en tur til strandengene med trillebør og ladvogn og samlede de døde gedder op, kogte dem og brugte dem som svinefoder. En lokal borger fortæller:

“Der var satan ras'me mange gedder dengang! De gik i stimer!”

Pantefoged K. Frøhling Nielsen fra Vordingborg fangede i starten af november 1948 en god gedde på 13,3 kg, hvilket der blev berettet om i både Socialdemokraten og Berlingske Tidende. Pantefogeden starter med at fortælle fra dagens fiskeri, at “Jeg kom ud paa Broen ved 15-tiden og saa, at alle de gode Pladser var optaget, idet der var mellem 60 og 80 Sportsfiskere i fuld Aktivitet, deriblandt ikke saa faa Københavnerne”. Jo, fiskeriet var kendt og populært.

Sportsfiskerforeningen Storstrømmen, Vordingborg blev stiftet i 1950 og det velkendte logo viser en springende gedde ved Storstømsbroen.

Sportsfiskerforeningen Storstrømmens logo og originaltegningen af Jørgen Juul Jørgensen (fra klubbens hjemmeside).

Pantefoged K. Frøhling Nielsen med gedde på 13,3 kg (1948).

I Lokalarkivet i Vordingborg er der et væld af avisudklip som fortæller om geddefangster.

En lokal mand fra Vordingborg fortæller om de mange aborrer, der for år tilbage fandtes i området: 'Vi flyttede til Vordingborg i 1965, da jeg var 6 år. Ret hurtigt blev en af mine yndlingsbeskæftigelser at rende rundt på Vordingborg Nordhavn med et net på en bambuspind og en spand, og jeg blev obs på alle de aborrer, der var i Nordhavnen. De stod under anlægsbroen. Vi lå på knæ og kiggede ned gennem revnerne mellem plankerne i broen og kunne se stimerne. Jeg kigger stadig efter fiskene, når jeg er på Nordhavnen, men fiskene er der ikke længere'.

Nu fiskes der ogsaa fra Mønsbroen
 En Gedde paa 19 Pund fanget af en Lystfisker fra Nykøbing F.
 De store Geddefangster fra Storstrømsbroen har nu medført, at Lystfiskerne ogsaa er begyndt at fiske fra Mønsbroen, og forleden Dag fangede en Lystfisker fra Falster, Købmand Gunnar Teilmann, Nykøbing F., ved den fjerde Pille fra Sjællandsiden en Gedde paa 19 Pund, der blev halet i Land efter 3 Kvarters Udtrætning. Det skal, efter hvad der oplyses, være første Gang, der er fanget en Gedde fra Mønsbroen, men det bliver formentlig ikke den sidste.
 Der gaar iøvrigt ogsaa nogle meget store Aborrer i Farvandet ved Mønsbroen, og en anden Lystfisker, der var sammen med Købmand Teilmann, fangede to, hvoraf den ene vejede 2 Pd.

Lystfiskeriet har turistmæssig Betydning for Vordingborg
 Sportsfiskeriforeningen agter at arrangere Ture for saavel Folk fra Byen som Turister, der er interesseret i Lystfiskeri.
 Der har i de senere Aar, især i Tiden efter Krigen været stigende Interesse for Sportsfiskeriet, og i Amerika er Sportsfiskeriet nu den Sport, som har de fleste Udvøvere. Det er Folk fra alle Samfundsklasser, der tager afsat med deres Fiskegrejer, saa snart de har Lejlighed til det, og den fornøjelige og sunde Fiskeport har ikke mindst fundet Indpas blandt Folk, der har deres Arbejde indendørs, og so m trænger til at faa noget frisk Luft i deres Fritid.
 Her ved Vordingborg er der som bekendt fine Muligheder for Sportsfiskeri i de omliggende Farvande, og siden Vordingborg Sportsfiskeriforening blev oprettet, er der jo som bekendt ogsaa kommet livlig Gang i Sportsfiskeriet her paa Egnen, hvor Sportsfiskerne har opnået fine Resultater. Konkurrencen om den største Gedde blev jo sidste Aar vundet af et af Foreningens Medlemmer, og det er en Vordingborg-Sportsfisker, der fører i dette Aars Konkurrence.
 Vordingborg Sportsfiskeriforening har nu udvidet Arbejdsområdet, idet man har begyndt at etablere et Samarbejde med Sportsfiskerforeningerne i andre Byer. Der har sammen med Næstved Sportsfiskeriforening været arrangeret en meget vellykket og udbytterig Fiskeetur til Stignæs ved Agerø, og man er for Tiden ved at tilrettelægge en lignende Tur til Stignæs sammen med Sportsfiskere

fra Ringsted, Slagelse og Næstved. Turen kommer antagelig til at gaa sidst i denne Maaned.
 Sportsfiskeriet her ved Vordingborg har iøvrigt en ikke helt lille turistmæssig Betydning. Man har her Verdens fineste Geddevarde, og ingen Tvivl om, at der ogsaa vil komme flere og flere Fiskere hertil for at forsøge sig. Fra Sportsfiskerforeningens side vil man meget gerne hjælpe fiskeinteresserede Turister tilrette. For faar for Tiden sat en ny Medlemskreds op, og det er Hensigt at man vil arrangere Fiske- og Turistture for saavel Folk fra Byen som Turister, der er interesseret i Sportsfiskeri. Man skal ogsaa tilrette større Geddeture for omkringliggende Sportsfiskere, og man vil ogsaa gøre det muligt for Turister at komme til Stignæs og til de andre Steder, der er interessante for Sportsfiskeri.
 Sportsfiskeriforeningen vil iøvrigt agte at arrangere et Kursus for Medlemmerne. Der holdes ogsaa Aar Konkurrencer i Kast og i Præcisionkast, og det er af stor Betydning, at man ogsaa kan se Fangetrekskab saa som muligt. Sportsfiskeriforeningen har nu i nær Fremtid Bænkning på at arrangere en Konkurrence med Bruno Jensen, Oden og nordisk Rekordindehaver i Kast, og man håber ogsaa, at man skal kunne placere sig i de andre Konkurrencer.

Kolossale Geddefangster ved Kalvehave
 Saltvandsgedder bør tages med ind i Fredningsbestemmelserne.

Berlingske Tidendes Sportsfiskerimedarbejder skriver i en Artikel om det forestaaende Geddefiskeri:
 Er Gedderne sultne? Det er det store Problem, der Søndag Morgen i den gryende Dag vil beskæftige hvert et Sportsfiskersind i Danmark. Netop da aabnes Chancen paany for at fiske Gedder og Aborrer over det ganske Land ... og som utallige Gange før vil Solen den 1. Maj finde Snevevis af Baade, der støvner ud over mod Sivholme og Banker for saa hurtigt som muligt at faa Bud med.
 Saa er Spørgsmaalet blot, om Gedderne ogsaa fejrer Dagen. Det er ærlig talt oftere, end man har gjort det end det modsatte. Men hver Gang drager man ud, lige ladet med Optimisme og lige sikker paa, at denne 1. Maj vil det helt store ske. Og for nogen vil det ske ... men hvem af os bliver de heldige?
 Desværre har det i Frednings-Maaneden gaaet løs i stor Stil enkelte Steder paa en meget trist Maade. En Slagtermester fortæller mig, at da han forleden skulde ud og ordne nogle Andehuse ved Sjælsø, mødte han ikke færre end 9 Mand, der gik inde ved Bredden og med en Lyster stangede de store Hungedder. Han fik at vide, at de var kommet hver Dag gennem længere Tid og havde slæbt mange Gedder hjem.
 Et andet mørkt Punkt hedder: Kalvehave og Omegn. I Brakvandet her er Gedderne søgt ind paa lavt Vand i nogle Bugter, og der er gjort kolossale Fangster. Det er særligt, at den Slags finder Sted. Det første Tilfælde er en oplagt Politisag, det andet bør bevirke, at ogsaa Saltvandsgedder tages med ind i Fredningsbestemmelserne, saa ogsaa de faar frit Lejde, medens den nye Slægt bliver til ...

Stor Gedde.
 Slagteridirektor Bloch Petersen, Masnedsund, var i Søndags sammen med sin Svoger, Møbelfabrikant Christensen, København, ude paa en Fiskeetur i Storstrømmen, og Møbelfabrikant Christensen fangede da paa en Pikk en Gedde, der vejede 16 Pund og maalte 104 cm.

Frugthandler Brinkløv fra Vordingborg med sine to flotte Gedder paa 10,4 og 7,7 kg. Han fik to til næsten lige saa store Dagen efter. — De kan ved Storstrømmen.

hvidt Torskebug som Madding. Der er vældigt Sus over Felten, naar Hornfiskene er paa Krogen — de springer ovenud af Vandet som Laks.
 Danmarks bedste Kastere mødes paa Søndag i Ryvangen for at afgøre Konkurrencen om Aarets Danmarksmesterskaber. Ialt er der 70 Starter, og Mestrene er ikke kaarede før Kl. 16. Alle interesserede har gratis Adgang ad Ole Nielsensvej (Ryparken) ... der skal nok blive en hel Del interessant at se og lære.
 Cim.

Store Geddefangster.
 Der fanges for Tiden en Mængde Gedder i Farvandet mellem Kalvehave og Møn. Nogle Geddefiskere fra Møn kom forleden Dag hjem med 30 Gedder, og en Erhvervsfisker har i de sidste Dage fanget ca. 1300 Pund Gedder i sine Bundgarn.

Geddefangst i Storstrømmen.
 Cigarhandler Jørgensen, Algade 84, fangede Lørdag Eftermiddag i Storstrømmen 2 Gedder, een paa 7 og een paa 15 Pund.

DE SALT-STÆRKE GEDDER OG ABORRER I ØSTERSØEN

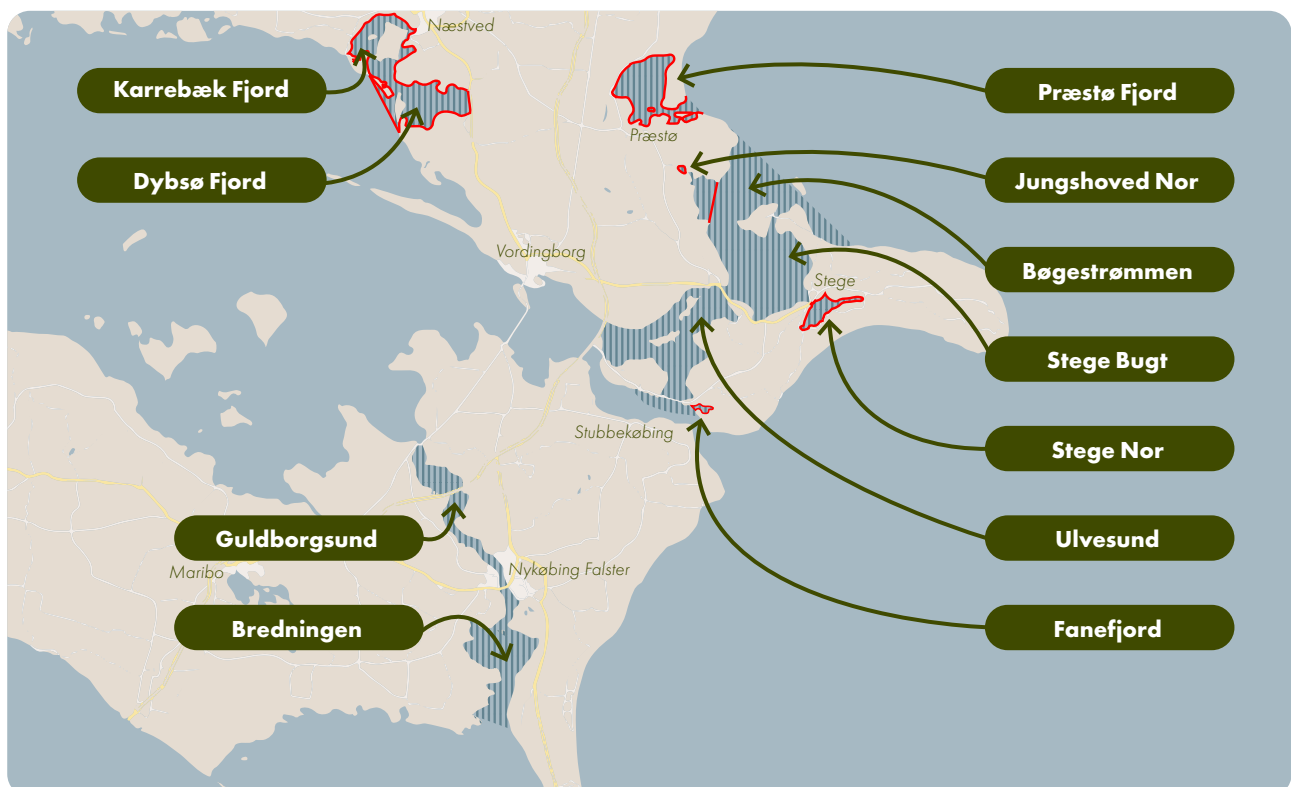
EN NÆRMERE BESKRIVELSE AF DET, DER ER SÆRLIGT

De danske brakvandsgedder er unikke. De lever ved en højere saltholdighed end andre gedder i Østersøen.

De brakvandsgedder, der lever i Stege Nor, har endog tilpasset sig livet i brakvand i så stor grad, at deres æg ikke kan klække i ferskvand. De gyder i noret, men mange af dem vandrer ud af noret og langt omkring efter gydning.

Andre af vore brakvandsgedder vandrer ind i ferskvand for at gyde – hvor de leder efter lavvandede områder i tilknytning til vandløbene. Det gælder fx gedderne i Askeby

Som baggrund for den faglige anbefaling er der af DTU Aqua udarbejdet en sammenfatning af eksisterende viden om bestande af brakvandsgedder og –aborrer omkring Sydsjælland, Falster og Lolland. Denne kan rekvireres hos Lystfisker Danmark, Assens Kommune.

Den nuværende centrale udbredelse af brakvandsgedder i den danske del af Østersøen vist med blå skravering. De fire områder, hvor der gælder særlige regler for fiskeri efter gedder er vist med rødt.

ENS OG ALLIGEVEL FORSKELLIGE. DER ER LOKALE BESTANDE MED HVER DERES SÆRPRÆG

For det blotte øje ser gedderne ens ud. Men de er forskellige. Der findes flere lokale gydebestande i området mellem Sydsjælland og Møn med forskellige livsstrategi.

Karrebæk Fjord/Dybsø Fjord. I de to fjorde lever der en bestand af brakvandsgedder, som vandrer ind i mindst to af fjordenes tilløb, Saltø Å og Fladså, for at gyde. Deres adfærd er dårligt beskrevet, men den generelle opfattelse er, at de ikke vandrer ud af fjordene.

Præstø Fjord huser en lokal gydebestand af brakvandsgedder, hvoraf kun få individer forlader fjorden. Resultater indikerer, at gydningen sker i brakvand i den ydre del af fjorden. 85 % af de mærkede individer bliver i fjorden.

Stege Nor huser en gydebestand af obligate brakvandsgedder, dvs. en bestand som gennemfører hele sin livscyklus i brakvand (deres æg kan ikke klække i ferskvand). Der ses forskellige adfærdstyper for gedderne i Stege Nor – en del af bestanden bliver i Stege Nor året rundt, og en del vandrer ud af noret uden for gydeperioden. De gedder der vandrer ud af noret er større end de mere stationære gedder. I en undersøgelse vandrede halvdelen af de mærkede gedder ud af noret.

Fanefjord er ievestet for brakvandsgedder. Det vides ikke med sikkerhed om det er gedder fra en lokal gydebestand eller om det er gedder fra de øvrige gydeområder, der fouragerer i fjorden. DTU Aqua undersøger dette under et igangværende telemetri-studie. Fisk mærket i foråret 2021, data ikke analyseret.

Askeby Landkanal har en gydebestand af vandrende brakvandsgedder, dvs. en bestand der gyder i ferskvand og fouragerer i brakvand uden for gydeperioden. Bestandsanalyser fra 2018 viser, at bestanden er lille, består af 100-200 individer. 95 % af de mærkede individer foretager fødemigrationer til brakvand.

Jungshoved Nor er levested for brakvandsgedder. Det vides ikke med sikkerhed om det er gedder fra en lokal gydebestand eller om det er gedder fra de øvrige gydeområder, der fouragerer i noret. DTU Aqua undersøger dette under et igangværende telemetri-studie. Fisk mærket i foråret 2021, data ikke analyseret.

Der er andre geddebestande end de her på kortet viste, eksempelvis Tubæk Å bestanden. Men ikke alle bestande er belyst i forhold til genetik og adfærd.

Landkanal på Vestmøn. De fleste forlader vandløbene efter gydning og æder sig tykke ude på kysten. Opdelingen i gedder, der lever hele livet i brakvand og gedder, der vandrer ind i ferskvand for at gyde er ikke særlig for de danske bestande – den opdeling finder man også andre steder i Østersøen. Men de danske bestande er dem, der lever ved den højeste saltholdighed. Populært sagt lever de på grænsen af det mulige.

Hvorfor er ferskvandsgydende brakvandsgedder så vigtige?

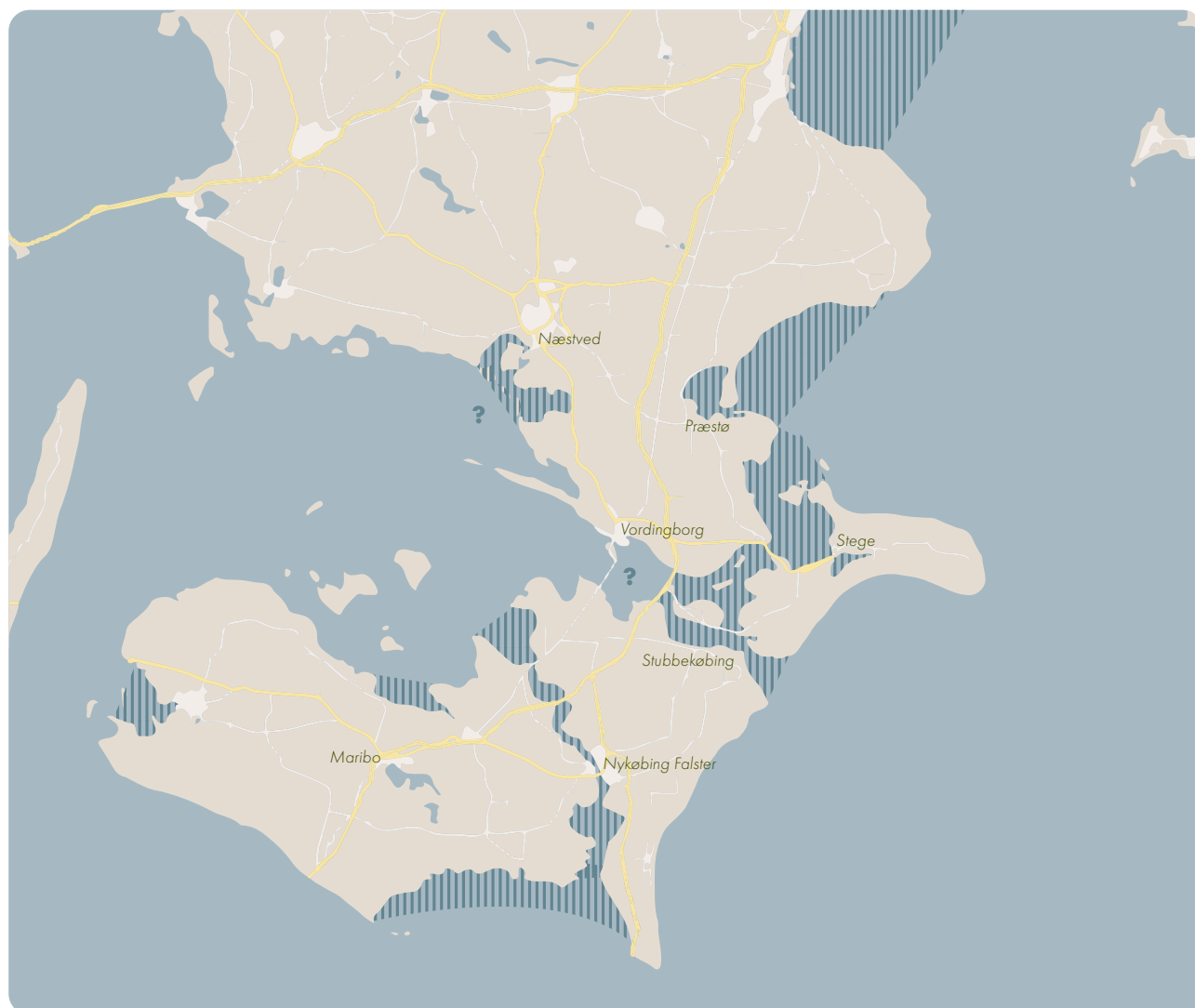
De er unikke pga. deres adfærd og tilpasning til området. Ved at gyde i ferskvandet er de ikke afhængige af at ramme et bestemt saltniveau under gydningen, sådan som det gælder for de brakvandsgydende gedder. De vil derfor år efter år sikre en produktion af gedder til brakvandsområdet. Dertil kommer, at de udgør en slags nødrereserve i tilfælde af saltslåning af den øvrige geddebestand, da der vil være gedder i det ferske vand som kan undslippe en saltslåning, medens den står på.

Udbredelse

De danske Østersø-brakvandsgedder finder man i området omkring Sydsjælland og øerne. De kendte levesteder omfatter Præstø Fjord, Bøgestrømmen, Jungshoved Nor, Karrebæk-Dybsø Fjorde, Stege Bugt og Nor,

Ulvsund, Letten, Fanefjord og de områder, der forbinder dem. Gedder fra det område passerer kun sjældent Farøbroen. Tidligere var der også mange brakvandsgedder i Guldborgsund og Bredningen, men den bestand er i dag næsten forsvundet.

Den nuværende centrale udbredelse af brakvandsaborrer i den vestlige Østersø. Bornholm ikke vist.

De danske brakvandsaborrer

Brakvandsaborrer lever i farvandene omkring Syd- og Østsjælland, fx Nakskov Fjord, Karrebæk og Dybsø Fjord, Guldborgsund (Bredningen), Storstrømmen, Stege Bugt og Nor, Bøgestrømmen, Præstø Fjord og Køge Bugt.

Mange vandløb i området huser bestande af vandrende aborrer, eksempelvis Flintinge Å på Lolland, Marrebæk Kanal og Tingsted Å på Falster, Fladså, Suså, Mern Å, Tryggevejle Å, Køge Å, og Store Vejle å på Sjælland.

De har et karakteristisk årligt migrationsmønster, hvor de om sommeren fouragerer i brakvand på den åbne kyst, mens de overvintrer og gyder i åmunding eller trækker op i ferskvand og gyder i vandløb og tilstødende søer og moser.

Gydevandring hos aborre i brakvand

Aborreæg kan i laboratoriet klække i vand med op til 12 ‰ saltholdighed. I naturen er der fundet gydende aborre ved næsten 10 ‰ i Ishøj Havn. Selv om de bestande af aborrer, der opholder sig i brakvandsområderne omkring Sydsjælland og øerne derfor faktisk vil kunne gyde i brakvand, foretager de så vidt vides alle gydevandring ind i ferskvand. Det kan måske skyldes, at de søger mod beskyttede områder, hvor æg og yngel er i mere sikkerhed for prædatorer.

Den unikke salttolerance

Brakvandsaborrerne langs de syd- og østsjællandske kyster er unikke. Her lever de nemlig ved de højeste saltholdigheder målt for brakvandsaborrer i verden. Aborren er endnu mere salttolerant end gedden, hvilket ses ved, at aborren er almindelig i Køge Bugt og Københavns Havn, begge områder, hvor der aldrig træffes gedder, fordi vandet er for salt. Studier har vist, at danske brakvandsaborrer har en unik tilpasning til at regulere deres salt- og vandbalance ved høje saltholdigheder, en evne som deres artsfæller fra ferskvand ikke deler. Denne evne minder meget om ørredens evne til det samme. Det viser, at brakvandsaborren er tilpasset livet i brakvand i Danmark.

Brakvandsaborrer er måske en underart

Sammenligner man de danske aborrer fra brakvand og ferskvand er de genetisk adskilte, også selv om disse populationer

skulle leve tæt på hinanden geografisk.

Det viser, at brak- og ferskvandspopulationerne sjældent blander sig, heller ikke når de gyder. Den fysiologiske tilpasning, sammen med den genetiske opdeling af bestandene i Danmark tyder på, at brakvandsaborre udgør en form for underart af aborren. Skulle en population af brakvandsaborrer af en eller anden grund gå til grunde, kan den dermed sandsynligvis ikke genskabes med fisk fra nærliggende ferskvandsbestande.

Separate lokale bestande

Nye forskningsresultater viser, at brakvandsaborrerne langs de syd- og østsjællandske kan adskilles genetisk. Desuden viser mærkningsundersøgelser, at brakvandsaborrer i meget høj grad vender tilbage til det samme vandløb hver vinterhalvår, også selvom udmundingen af 2 vandløb ligger så tæt som 2 km fra hinanden. Der er således både en adfærdsmæssig og en genetisk adskillelse af fiskene som dermed udgør lokale bestande.

ÅRSAGER TIL ROVFISKENES TILBAGEGANG

HVORFOR GÅR DET GALT?

Det vurderes mest sandsynligt, at tilbagegangen for de danske brakvandsgedder, samt de store udsving i de lokale bestande af brakvandsabborrer, skyldes en kombination af flere af de nedenstående faktorer. De kan på forskellig vis i tid og rum påvirke bestandene af brakvandsrovfisk negativt.

Eutrofiering har ændret balancen mellem fiskene (den trofiske balance)

Mange næringsstoffer → mange hundestejler → kan spise fiskeæg og larver

Udledning af næringsstoffer til vandmiljøet har ført til ændringer i kysthabitaterne. Vandet er blevet mere uklart og der er mindre vegetation – især ålegræs. Det har skubbet til økosystemets balance, således at bl.a. hundestejler er øget i antal. De mange hundestejler kan presse rovfiskenes, da de bl.a. æder fiskeæg og -larver og dermed direkte kan påvirke rekrutteringen af nye individer. DTU Aqua har under elfiskeri i den nedre del af Askeby Landkanal i starten af maj 2022 konstateret store stimer trepigget hundestejle.

Mindre undervandsvegetation → dårligere opvækstmiljø

Brakvandsrovfiskenes yngel bruger undervandsvegetation som skjul og til fødesøgning under deres opvækst. De steder, hvor udbredelsen af undervandsvegetation går tilbage (fx nedgang i ålegræsbelter), er opvækstbetingelserne for ynglen derfor sandsynligvis ligeledes forringet.

Trådalger (fedtemøg) → iltfattigt miljø → høj dødelighed af æg

Med den stigende eutrofiering, er der i mange områder kommet en større udbredelse af såkaldt 'fedtemøg' (Ectocarpus siliculosus/ Pylayella littoralis) og trådalger (chladophora sp.), som lægger sig på bunden i store mætter og skaber et iltfattigt miljø, især om

natten når de dør og skal nedbrydes. Hvis geddens yngel skal opholde sig i disse områder, er der stor risiko for, at de dør på grund af iltmangel. Fritidsfiskere fra bl.a. Jungshoved rapporterer om, at undervandsvegetationen er erstattet af "fedtemøg".

Manglende gyde- og opvækstområder

Spærringer i vandløb og forringelser af vandløb → færre gyde-opvækst områder

En anden forklaring på tilbagegangen kan være ændringer i adgang til gydeområder – både rene ferskvandsområder inde i vandløbene og også saltvandspåvirkede gydeområder. Siden 1960'erne er der mange steder ændret på passageforhold, ved opstemninger eller sluser, der kan have afskåret gedder og abborrer helt eller delvis fra at vandre op til ferskvandsområder. Vandløb er blevet

kanaliserede og gravet dybere ned i terræn, hvilket har reduceret samspillet mellem åen og ådal. Engene er blevet tørre om foråret, så lavvandede områder til geddegydning er helt forsvundet.

Saltvand: Dræning af saltvandspåvirkede vådområder → færre områder med tilpas salt (3-8 promille)

I regionen er rigtig mange vådområder, både ferske og brakke, blevet påvirket af dræning og egentlige inddæmninger. Det har medført færre oversvømmede engområder om foråret, hvorved rovfiskenes gydeområder i forbindelse med vandløbene enten er blevet indskrænket arealmæssigt eller er helt forsvundet. Dræning af kystnære saltvandspåvirkede vådområder kan betyde, at gedder tilpasset gydning i saltvand har sværere ved at finde egnede områder med tilpas saltkoncentration (3-8 promille) til at æggene kan klække.

Prædation

Store bestande af skarv og sæl → spiser rovfiskene på forskellige stadier

Skarvbestanden er stor i området omkring Sydsjælland og Møn, hvor en af landets største kolonier i 2020 blev registreret på Malurholm i Fanefjord. Skarven kan spise gedder op til en størrelse på 50 cm og har et fødebehov på ca. 500 gram fisk om dagen. Ved scanning af kolonien på Malurholm har DTU Aqua genfundet mærker fra to gedder på henholdsvis 41 og 46 cm. Desuden har dissektion af skarv skudt under regulering i St. Vejle Å vist, at de havde spist aborrengel. Der er rapporteret om flere tilfælde, hvor sæler har fourageret i fjorde og nor, bl.a. Stege Nor, hvor de kan gøre skade på fiskebestandene. Forholdsvist

mange gedder er gået til i vintermånederne ved at sæler har jaget og dræbt gedderne, blot for at æde de mest næringsrige indvolde/organer. Det er tilsyneladende en adfærd kun et mindretal af sælerne tilegner sig. Til trods for dette, kan enkeltindivider af sæler dræbe forholdsvis mange af de truede voksne gedder kort før deres gydning.

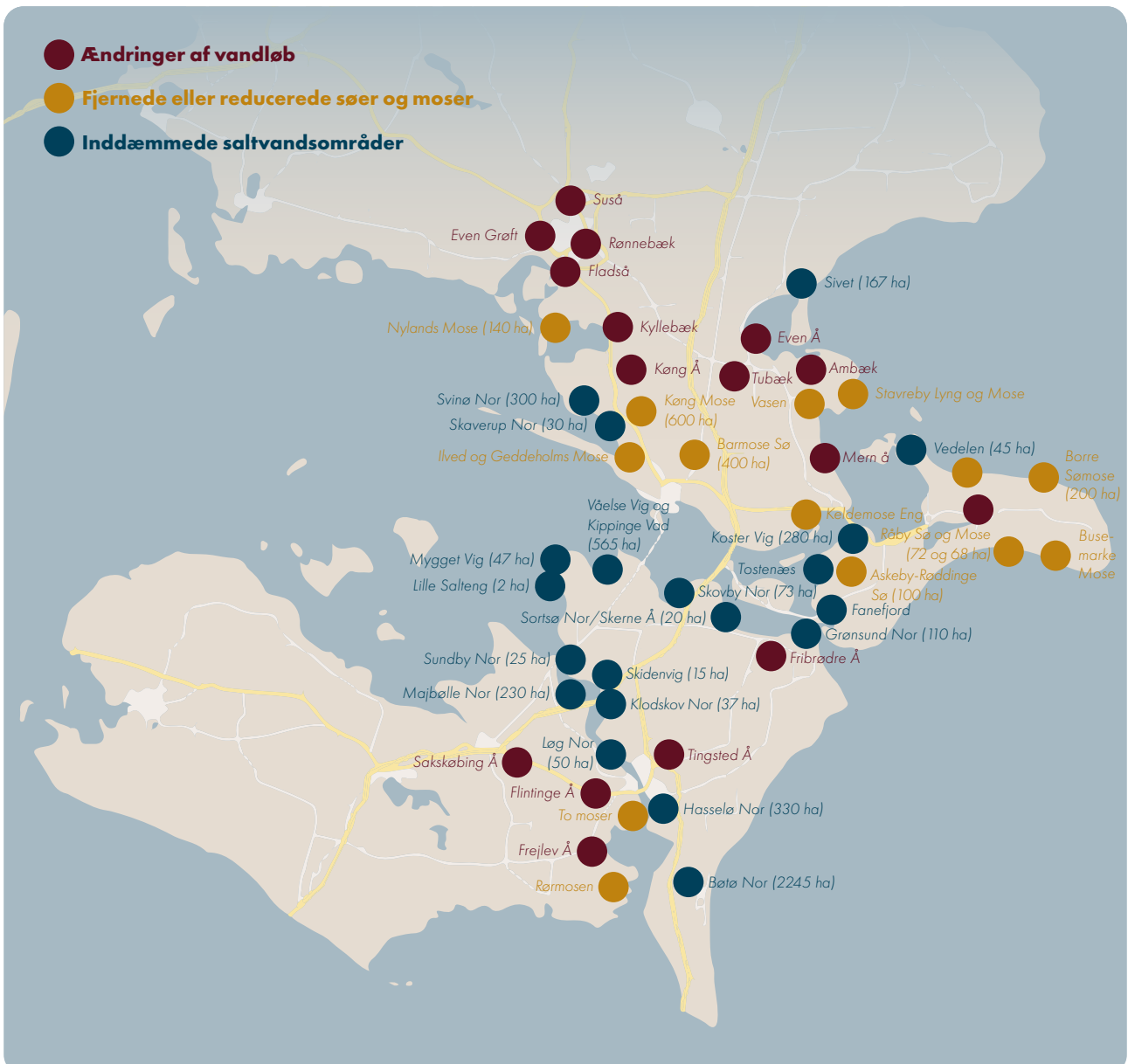
Fiskeriforvaltning

Udtag af fisk → færre gydefisk

Der landes i dag en meget begrænset mængde brakvandsgedder af erhvervsfiskere – således er der kun indvejet 499 kg i 2020 og blot 48 kg i 2021. Der er ikke kendskab til, hvor mange gedder fritidsfiskere og lystfiskere hjemtager. Hvorvidt fiskeriet har betydning for bestandene afhænger

helt af om mængden af gydemodne fisk er begrænsende for reproduktionen.

I perioder hvor rekruttering af nye individer svigter i flere år efter hinanden, kan selv små landinger potentielt få betydning for bestandene, da der ikke rekrutteres nye individer til den aktuelle fiskebestand. Hvilken form for fiskeri, lystfiskeri eller redskabsfiskeri eller anden menneskeskabt dødelighedsfaktor, der fjerner en gedde fra bestanden, er set ud fra et biologisk synspunkt underordnet for bestandens udvikling. Undersøgelse i Askeby Landkanal indikerer en meget beskedne opgang i 2022. Indførsel af nye reguleringer af fiskeriet, der reducerer landing og fiskeridødelighed hos brakvandsgedder, vil have en positiv effekt på tætheden og størrelsesstrukturen af de voksne moderfisk og bidrage til en mere robust gydebestand.

Kortet viser tidligere gydeområder for brakvandsgedderne og -aborrerne. I nogle tilfælde er områdernes størrelse angivet i hektar. De markerede områder har sandsynligvis i større eller mindre grad bidraget til geddernes og aborrernes reproduktion. Oversigten er stillet til rådighed af Sydsjællands Brakvandsklub, www.facebook.com/groups/www.brakvandsklubben.dk

MÅL OG HANDLINGS-PLAN

SÅDAN FÅR VI DET TIL AT SKE

Overordnet mål:

I området omkring Sydsjælland, Møn, Falster, Lolland og andre øer skal det overordnede mål være, at der genskabes en bestand af gedder og abborrer som svarer til det historiske niveau fra 1960'erne, dvs. området skal igen blive fiskerigt med stabile, selvreproducerende bestande af brakvandsrovfisk som kan tåle et reguleret og bæredygtigt fiskeritryk.

Konkrete mål:

- 1) Der skal i stort omfang genskabes naturlige gyde- og opvækstområder – i både ferskvand og brakvand – blandt andet via arbejdet med klima- og lavbundsområder og vandplanprojekter.
- 2) De unikke del-bestande ved de enkelte vandsystemer – for gedder gælder det p.t. Præstø fjord, Stege Nor, Jungshoved Nor, Fanefjord, Askeby Landkanal, Karrebæk Fjord og Dybsø Fjord – skal opnå god bevaringsstatus. For abborrer gælder det bl.a. bestandene i St. Vejle Å, Køge Å, Suså, Fladså, Mern Å og Tryggevejle Å, dog med forbehold for, at der findes mange flere lokale bestande – denne viden findes ikke endnu.
- 3) Brakvandsgedderne og -aborrerne i regionen skal udpeges som beva-

ringsværdige bestande, bilag 5 art, jf. habitatsdirektivet, hvor der er formelle krav om indsatser som sikrer gunstig bevaringsstatus.

- 4) Prædation fra sæl og skarv skal forsøges reduceres til et omfang, hvor det ikke udgør en faktor, der forhindrer opfyldelse af målet.
- 5) Forvaltningen af det erhvervs-mæssige og rekreative fiskeri skal være forskningsbaseret og ske på basis af et monitoreringsprogram og et tæt samarbejde mellem myndigheder, forskning og interessenter.
- 6) Regionen skal være anerkendt i Danmark og internationalt som en vigtig 'rovfisk-region' i Europa, hvor der udøves et overvåget og bæredygtigt lystfiskeri.

Det skal der gøres for at nå målene

BEDRE OG FLERE GYDE- OG OPVÆKSTOMRÅDER

Der er potentiale for at gennemføre rigtig mange tiltag for at opnå dette delmål, da området er stærkt præget af inddæmning

og kanaliseringer af vandløb. Det har derfor været nødvendigt at skelne mellem nøgleprojekter og andre projekter. Nøgleprojekter er tiltag som det er nødvendigt at få gennemført snarest, da de i særlig grad kan skabe store forbedringer inden for en kortere tidshorizont og adresserer akutte problemer. Andre projekter er tiltag som vi i arbejdet har identificeret som vigtige for at få rovfiskene tilbage.

UNIKKE DEL-BESTANDE VED DE ENKELTE VANDSYSTEMER

Identifikation af akut behov for at sikre overlevelse af bestande

Visse stammer af brakvandsgedder og -aborrer er udryddelsestruede, og denne plan udgør det første samlede grundlag for at igangsætte de nødvendige indsatser. Samtidig må det understreges, at der er huller i vores viden, og det er først i forbindelse med DTU Aquas og Københavns Universitets igangværende forskning at vi er på vej til at have et overblik over situationen. Indsatsen for at redde unikke del-bestande må løbende korrigeres og skal have førsteprioritet.

Effekt: Tiltag i denne plan opdateres løbende i lyset af ny viden.

Orup bæk og lavvandsområde ved Sivet.

Naturstyrelsen forbereder et større vådområdeprojekt på samlet 173 ha med sløjfning af pumpe, afbrydelse af dræn, faunapassage og sødannelse. Vigtigt for lokal gydebestand af brakvandsgedder i Præstø fjord.

Fladså. Fladså er et større åsystem med forbindelse til sø- og moseområder. Forskellige tiltag kan gennemføres for at skabe større stabile gydeområder for både gedde og aborre.

'Stryget' i Næstved. Brakvandsaborrer bliver afskåret i at vandre opstrøms i Susåen. Bedre passageforhold mangedobler gydeområder og forbedrer bestande i Karrebæk-Dybsø Fjord.

Tubæk Å. Flere gydeområder som et akut nødvendigt bidrag til sikring af sårbar gydebestand af gedder

Vasebæk. Bækken løber i et vigtigt område for rovfiskene. Fremme fiskenes adgangforhold og opnå naturlig hydrologi med vinteroversvømmede enge.

Mern Å. Større åsystem med forbindelse til sø- og moseområder. Særligt på det nedre forløb kan der ske vandløbs- og ådalsforbedringer til gavn for både gedder og aborrer.

Løg Nor. Løg Nor ligger som et delvist udtørret område i skovområdet Storskov nord-vest for Nykøbing Falster. Området er vokset til i tagrør, og kan etableres som gydeområder for gedde og aborre.

Flintinge Å og Sakskøbing Å. De to vandløb løber i den grønne akse mellem Sakskøbing og Guldborgsund, et område med mange tørvegrav fra 1940'erne. Ved begge vandløb kan forskellige tiltag iværksættes.

Sortsø Nor. Det afvandede område er et lavbundsområde som tidligere har været et værdifuldt gydeområde for gedder og aborrer

Nøgleprojekter som snarest skal gennemføres

Andre projekter som bør gennemføres

Køge Bugt Strandpark. Klimasikringstiltag i Køge Bugt Strandpark og andre steder skal indrettes så de fremmer og ikke truer aborrebestande. Det gælder eks. i forbindelse med slusepraksis og anvendelse af vandpumper.

Øvre Tryggevælde å

Ambæk. Potentiale for at være et vigtigt gydeområde for både gedder og aborrer med vinteroversvømmede enge.

Fanefjord Nor.

Vigtigt område for brakvandsgedder, som kan gøres betydeligt større.

Landsledgrøften

Brusemarke Mose

Skidenvig

Klodskov Nor

Tingsted å

Frejlev å

Marrebæk Kanal

Røddinge sø. Hel eller delvis gendannelse af søen er under planlægning. Vil være et akut og nødvendigt bidrag til at sikre Askeby landkanals bestand af ferskvandsgydende brakvandsgedder.

Fribrødre Å. Tilløb til Fribrødre Å rummer Tvede sø, Gåsesø og flere lavbundsområder, som kan blive værdifulde gydeområder for gedder og aborrer.

Grønsund Nor. Området som afvandes af Søborgkanalen rummer lavbundsarealer som tidligere har været værdifuldt gydeområde for gedder og aborrer.

Note: Det understreges, at der ikke er foretaget en nærmere analyse af udfordringer og muligheder ved at gennemføre projekterne, og det understreges at lodsejernes involvering og accept i alle tilfælde er afgørende for at kunne gå videre med projekterne. Listen over nøgleprojekter og andre projekter skal således betragtes som et katalog, hvorudfra der bør prioriteres. Der kan identificeres yderligere projekter hvilket kan ske på baggrund af 'Kortlægning af gydeområder for brakvandsgedder og aborrer i Vordingborg og Guldborgsund Kommuner' (Niras, 2015).

Støtteopdræt skal etableres (hvis dette er fagligt muligt)

Som et akut krisetiltag for at sikre overlevelse af ferskvandsgydende brakvandsgedder skal det overvejes, at gennemføre støtteopdræt. Både i forhold til de ferskvands- og brakvandsgydende bestande. DTU Aqua definerer retningslinjerne for eventuel opdræt og udsætninger.

Effekt: Redde truede bestande på kort sigt, indtil der er sket nødvendige habitatsforbedringer.

BRAKVANDSGEDDE UDPEGET
SOM BILAGSART

Arbejd med miljøministeriet om udpegning af brakvandsgedde

Brakvandsgedder er ikke en beskyttet art i Danmark og indgår ikke som en bilag 5 art til habitatsdirektivet. I lyset af ny viden om unikheden af de ferskvandsgydende brakvandsgedder og den kritiske situationen for bestanden, bør der samarbejdes med Miljøministeriet om at sikre fisken en højere bevaringsstatus. Alternativt kan brakvandsgedder og -aborrer ophøjes til nøgle-/signalart for habitatområderne i regionen.

Effekt: Øget mulighed for en større og mere dedikeret indsats for sikre brakvandsgedderne.

REDUCERET PRÆDATION, SKARV
OG SÆL

Få området medtaget som 'prioriteret område' i skarvforvaltningsplan

Skarvforvaltningsplanen (2022) har udpeget prioriterede områder i Danmark, hvor der skal lægges større vægt på hensynet til sårbare fiskebestande. Området omkring Syd og Østsjælland, m.v. er ikke udpeget som et prioriteret område.

Effekt: Som prioriteret område kan der lettere gennemføres tiltag til at reducere skarv prædation.

Etabler systematik og samarbejde om skarvregulering

Erfaringer viser, at det ikke er tilstrækkeligt med en 'lokal indsats' for at reducere skarvprædation på sårbare fiskebestande. Der er brug for nationalt koordineret samarbejde og tiltag i store geografiske områder. I dialog med Miljøstyrelsen og Naturstyrelsen og i samarbejde med lystfiskere og jægere skal der gennemføres tiltag til markant reduktion af prædation fra skarv.

Effekt: Reduceret prædation øger overlevelsen og sandsynligheden for at opnå robuste bestande.

Gennemfør tiltag mhp. sælskræmning i udvalgte områder

Det er dokumenteret, at sæler har dræbt et stort antal gedder i Stege Nor, og der er et behov for at forebygge mod sælprædation i områder, hvor gedderne samles – som for eksempel i gydeområderne. Som et alternativ til regulering er opsætning af sælskræmmere en mulighed, der bør undersøges. Sælskræmmere kan muligvis forebygge, at sælerne svømmer ind i for eksempel Stege Nor. Der bør iværksættes et pilotprojekt for at belyse, om sælskræmmere har en effekt på sælernes migration ind i Stege Nor.

Effekt: Reduceret prædation øger sandsynligheden for at opnå robuste bestande.

FORBEDRET FISKERIFORVALTNING

Særlig fiskeriregulering gældende for 10 år gennemføres

Et aktuelt eksempel på hvordan en forbedret fiskeriforvaltning kan virke er Tryggevælde å, hvor en ny bestand af aborrer er på vej, efter at bestanden stort set har været væk i en årrække. Bestanden er sårbar og bør følges og reguleres tæt for at undgå en kollaps af bestanden.

Der kan trækkes på erfaringer fra 'det jyske lakseeventyr' som viser, at når en særlig fiskeriregulering går hånd i hånd med habitatsforbedringer kan der ske store forbedringer. Der gennemføres derfor tiltag i en periode på 10 år som sikrer, at udtaget af aborrer og gedder fra fiskeriet bliver begrænset.

Samarbejde mellem interessenter om at sikre gennemførelse

Den særlige fiskeriregulering bliver vellykket, hvis der opnås forståelse blandt aktørerne om dens nødvendighed. Der skal derfor tilvejebringes et forum, hvor interessenterne 1-2 gange årligt kan drøfte status og gennemførelse.

Effekt: Den særlige fiskeriregulering bliver i videst muligt omfang gennemført med forståelse blandt aktører.

KENDT SOM EN VIGTIG ROVFISK-REGION I EUROPA

Synlig profilering af rovfiskene, via 'Geddens Hus', samarbejdet 'Fishing Zealand' eller lignende

På Fyn kan man profilere 'Havørred Fyn' og i Vestjylland har man den vilde laks. Vurderet både ud fra et biologisk og et profileringsperspektiv, kan man med lige så stor ret formidle brakvandsgedden som med sit ry som 'grum' og voldsom har en stor signaturværdi. Man bør i regionen overveje hvordan det kan ske; eksempelvis i form af et 'Geddens Hus' naturcenter eller lignende som kan være med til at give området et ry som en rovfisk-region i Europa.

Effekt: Lokal opmærksomhed, indsigt, beskyttelse og stolthed over unik fiskebestand

Udvikle model for samarbejde om lystfiskerturisme

Et forum og en model for samarbejde om forvaltning af fiskeriet og lystfiskerturismen skal udvikles. Grundlaget findes allerede, idet der med Fishing Zealand er en ramme for samarbejde bredt blandt aktører om fremme af lystfiskeri og fiskemuligheder på Sjælland, ligesom den nuværende 'Brakvandsgruppen' udgør et vigtigt forum dedikeret til brakvandsfiskene.

Effekt: Opnå effektivt samarbejde og videndeling blandt de vigtigste aktører i planens gennemførelse.

HOVEDLINJER, GEDDE:

- I det område, hvor der lever lokale stammer af gedder, må gedder ikke hjemtages, herunder Præstø Fjord, Stege Nor, Jungshoved Nor, Fanefjord, Letten, Karrebæk Fjord, Dybsø Fjord. Området skal nærmere afgrænses.
- I vandløb inden for områder, hvor der er opgang fra af brakvandsgedder, må gedder ikke hjemtages.
- I alle andre områder i regionen må der maksimalt hjemtages 1 gedde per fisker per dag. Reguleringen gælder alle former for fiskeri.
- Gedder mindre end 60 cm og større end 90 cm må ikke hjemtages. Reguleringen gælder alle former for fiskeri.
- Erhvervs- og bierhvervsfiskere, der kan dokumentere salg af brakvandsgedder i perioden 2019-2021, kan søge om en personlige kvote (gennemsnit af fangsterne i samme periode).
- Forbud mod fiskeri efter gedder ved høje vandtemperaturer skal overvejes, mhp. at reducere dødelighed ved catch & release fiskeri.

HOVEDLINJER, ABORRE:

- Der må maksimalt hjemtages tre aborrer per fisker per dag. Reguleringen gælder alle former for fiskeri.
- I vandløb hvor de lokale bestande er presset må aborrer ikke hjemtages. Der skal ske en nærmere afgrænsning af disse områder.
- Aborrer mindre end 25 cm og større end 35 cm må ikke hjemtages.
- Reguleringen gælder alle former for fiskeri.
- Erhvervs- og bierhvervsfiskere, der kan dokumentere salg af brakvandsaborrer i perioden 2019-2021, kan søge om en personlig kvote, som bliver et gennemsnit af fangsterne i samme periode.

EN VIGTIG ROVFISKE-REGION I EUROPA

SÅDAN FÅR VI DET TIL AT SKE

Der bliver brug for lokalt engagement, samarbejde og national involvering for at nå de seks delmål.

Det er et godt tidspunkt at sætte fart på indsatserne. Foran os venter et årti med fokus på lavbundsprojekter og naturgenopretning.

De overordnede værktøjer er:

- Et stærkt samarbejde mellem de involverede kommuner og andre parter og et fælles sigtepunkt om at blive en vigtig rovfisk-region i Europa
- Udnytte statslige og kommunale naturprojekter som er på vej (lavbundsprojekter, udtagning af jord til vild natur, vandplanprojekter, m.v.) til at redde brakvandsrovfiskene
- Opsøg finansiering fra forskellige kilder: Kommunale midler, naturprojekter, de grønne fonde og nationale midler

Konkret anbefales, at arbejdet føres videre på følgende måde:

- Nedsætte en tværkommunal arbejdsgruppe, udvidet med bl.a. NST og eksterne ressourcepersoner og interessenter, som har til opgave at fremme indsatserne og at koordinere tiltag som går på tværs af kommunerne.
- Arbejdsgruppens første opgaver vil være at fastlægge dens rolle nærmere, planlægge det videre arbejde og lave en overordnet tidsplan.
- Denne faglige anbefaling fremlægges for:
 - o De seks byråd
 - o Folketingets Miljø- og Fødevarerudvalg
 - o Naturstyrelsen og Miljøstyrelsen
 - o De grønne fonde

